

ugsėjo 24 d., penktadienį, Juozo Miltinio dramos teatras kviečia į naują režisieriaus Jono Vaitkaus spektaklį – Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės pjesės „Tie metai“ pastatymą, kurio premjera įvyko vėlyvą šių metų pavasarį, pačioje sezono pabaigoje.

Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės pjesė „Tie metai“ – mažai žinomas kūrinys, kai kurių tyrinėtojų laikomas viena iš nedaugelio lietuvių dramaturgų sukurtų tragedijų. Tai kūrinys apie karo metų inteligentų iliuzijas ir jų žlugimą. Sukurta 1941 m., pjesė apmąsto pirmosios sovietinės okupacijos patirtį. Atskleisdama žmonių mąstymą ir veikimo būdus, tautinę savimonę, S. Kymantaitė-Čiurlionienė apmąsto to meto inteligentus ištikusią krizę. Pjesės autorė parodo, kad jie nebuvo pasiruošę sovietų propagandai, todėl bandė išoriškai prisitaikyti ir veikti slapta.

Pjese „Tie metai“ buvo susidomėjęs režisierius Juozas Miltinis, ketino ją pradėti teatro sezoną, tačiau dėl vokiečių cenzūros spektakliui nebuvo lemta išvysti rampų šviesos. Pjesę iš naujo „atradęs“ režisierius Jonas Vaitkus teigia tikintis tokių kūrinių kaip „Tie metai“ reikalingumu šiandienos teatrui. Nors ir pati autorė, ir jos sukurti veikėjai nestokoja naivumo, pjesė aktualizuoja vertybinį pradą.

Vytautas Kupšys: tai pasirinkimo klausimas

Spektaklyje rašytoją, profesorių Simoną Kamieną vaidinantis aktorius Vytautas Kupšys teigia, kad „Tie metai“ yra kūrinys apie pasirinkimo galimybę. „Gali rinktis išduoti tėvynę, savo įsitikinimus, savo esmę mainais į šlovę, turtą ir paminklą po mirties. Vieną paminklą kaip tik šiuo metu Vilniaus centre griauame... Pjesė, parašyta sekant tuo metu dar karštais įvykių pėdsakais, šiandien atrodo neįtikėtinai aktuali. Viena vertus, mes tik dabar aktyviai pradėjome diskutuoti apie Salomėją Nėrį, Petrą Cvirką, kitus Stalino „saulę“ parvežusius Lietuvos intelektualus (neįtikėtina, kad Cvirkos paminklas griūva tik šiandien). Kita vertus, tai, kas šiandien vyksta Lietuvoje ir pasaulyje, turi labai daug panašumų į keturiasdešimtuosius. Žmonija, pasaulis, tautos vėl vaikšto ant labai pavojingos ribos. Vėl iškyla pasirinkimo problema: tautos, pasaulio, žmogaus. Tai kiekvieno iš mūsų, ne tik didžiųjų asmenybių, pasirinkimo problema. Vertybių problema“, – dalijasi mintimis aktorius.

Paklaustas, kas buvo sunkiausia kuriant Kamieno vaidmenį, Vytautas Kupšys sako, kad pirmiausia tekę perprasti to meto kalbos stilių. „Labai mažai ką keitėme ir kupiūravome“, – apie kūrybos procesą pasakoja aktorius. – „Juk šiandien ne tiek daug statoma gryno dramos žanro spektaklių. O dar pridėjus, kad spektaklio režisierius – Jonas Vaitkus, tikrai nebuvo lengva. Pats vaidmuo nėra itin sudėtingas ir daugiaplanis, tačiau emociškai labai sunkus.

Kita vertus, tai „mano“ vaidmuo. Aš turiu savo pasirinkimą, vertybes ir žinojimą. Negali būti šiek tiek su vienais ir šiek tiek su kitais. Ir negali išlaukti, kol juodi debesys praplauks. Jeigu tavo vertybės, tavo meilė savo kraštui tikri, tu privalėsi pasirinkti. Net jeigu tas pasirinkimas – mirtis. Toks mano vaidmuo, tokia ši pjesė.“

Ieva Briškė: spektaklis kaip istorijos pamoka ir moralės laboratorija

Anot spektaklyje „Tie metai“ tarnautoją Ireną Smilienę vaidinančios aktorės Ievos Briškės, Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės pjesė išsiskiria dokumentalumu. „Personažų kalboje skamba tuometiniai lozungai, pjesės veiksmas tiksliai atitinka istorinius 1940-1941 metų įvykius. Tie metai yra svarbūs Lietuvai ne tik kaip pusę amžiaus trukusios okupacijos pradžia, bet ir kaip laikas, kuris pažadino žmonėse gražiausias ir sykiu bjauriausias savybes. Daugelis turėjo vienaip ar kitaip prisitaikyti, praradimų turėjo kiekvienas. Taigi, iš vienos pusės spektaklis – kaip istorijos pamoka, iš kitos – žmogaus moralės laboratorija“, – išvalgomis apie spektaklį dalijasi aktorė.

„Kas yra Irena Smilienė? Tai komunizmo idėjomis įtikėjusi jauna moteris, kuri išgyvena prieštarą tarp ideologijos diktuojamų elgesio normų ir santykio su jai svarbiu mokytoju. Kas atsitinka, kai tavo tikėjimas naikina artimus žmones? Kaip keičiasi žmogus, pajutęs valdžios ir galios svaigulį? Buvo sudėtinga rasti nuoširdžių ir nevienašališkų minčių bei liudijimų apie tuometinius Lietuvos bolševikus, jų pačių išvalgų apie tuos metus. Kai žiūrime iš šiandienos perspektyvos, mums lengva pasakyti, kad tai, kas įvyko, nebuvo pozityvus žingsnis darnesnės ir lygiateisiškesnės visuomenės link. Nors tada komunizmu tvirtai tikėjusiems žmonėms rodėsi, kad jie yra socialinę teisingumą atnešančios revoliucijos dalis. Taigi rasti to nuoširdaus tikėjimo komunizmo šviesa man ir buvo sunkiausia, labai trukdė žinojimas, kuo visa tai baigėsi,“ – pasakoja Ieva Briškė.

Spektaklis „Tie metai“ bus rodomas Didžiojoje Juozo Miltinio dramos teatro salėje rugsėjo 24 d.

Parengė Ramunė Balevičiūtė

Fotografija A.Gudo

